

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ ІМЕНІ МИКОЛИ
ЯРМАЧЕНКА

ПРОГРАМА З КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ

**«РОЗВИТОК СЛУХОВОГО СПРИЙМАННЯ ТА
ФОРМУВАННЯ ВИМОВИ»**

**ДЛЯ 5 КЛАСУ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ ДЛЯ ДІТЕЙ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ
(ДЛЯ ДІТЕЙ ЗІ ЗНИЖЕНИМ СЛУХОМ)**

«Схвалено для використання в освітньому процесі» (рішення експертної комісії зі спеціальної педагогіки від 17 серпня 2022 року (протокол № 4).

Зареєстровано у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам за № 6.0038-2022.

Київ – 2022

Програма «Розвиток слухового сприймання та формування вимови» для 5 класу спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей із порушеннями слуху (для дітей зі зниженим слухом).

Розробники: *О.Ф. Федоренко*, к.п.н., начальник сектору професійного розвитку педагогічних працівників Українського інституту розвитку освіти, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка; *Н.І. Мала*, заступник директора Чернівецького обласного навчально-реабілітаційного центру № 1; *О.О. Савчук*, директор Чернівецького обласного навчально-реабілітаційного центру № 1; *Т.І. Москаленко*, заступник директора спеціальної школи № 9 м. Києва.

Програма з розвитку слухового сприймання та формування вимови спрямована на формування й удосконалення умінь і навичок слухового сприймання усного мовлення та вимови під час слухо-мовленнєвої діяльності на індивідуальних заняттях з учнями/ученицями зі зниженим слухом.

У програмі виокремлено напрями педагогічної діяльності під час занять, що спрямовані на розвиток слухового сприймання й формування вимови через розвиток слухової уваги, слухової пам'яті, координації, мобільності, власне сенсорної інтеграції школярів зі зниженим слухом. Це забезпечується застосуванням низки специфічних вправ та завдань.

Програма розраховано на сурдопедагогів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з порушеннями слуху, закладів загальної середньої освіти зі спеціальними та/або інклюзивними класами, які обізнані зі специфікою психофізичного розвитку та особливими освітніми потребами школярів зі зниженим слухом.

ВСТУП

Соціальна адаптація та інтеграція в суспільство дітей з особливими освітніми потребами є серед першочергових завдань освіти.

У спеціальних психолого-педагогічних дослідженнях акцентується увага на тому, що важливим фактором соціалізації школярів із порушенням слуху є комунікація на основі усного словесного мовлення.

У вітчизняній сурдопедагогіці обґрунтовано важливість корекційно-розвиткової роботи з розвитку слухового сприймання та формування вимови, що є невід'ємною системною складовою навчально-реабілітаційного процесу для школярів зі зниженим слухом. Особливе значення мають спеціальні індивідуальні заняття, передбачені інваріантною складовою навчальних планів для дітей зі зниженим слухом. Метою таких занять є посилення слухового компонента під час слухового сприймання усного мовлення оточуючих, оволодіння засобами спілкування в умовах зниженого слуху.

У педагогічній практиці для розвитку слухового сприймання і формування вимови у дітей із порушеннями слуху застосовують програми, які спираються на психолого-педагогічну класифікацію порушень слуху, та такі, що фокусуються на медичній класифікації. Стрімкий розвиток науки і техніки, у тому числі щодо раннього виявлення порушень та засобів і способів слухопротезування, сприяє тому що нині діти зі зниженим слухом мають різьоме різні слухомовленнєві навички в одному й тому ж віці (від незначних труднощів у сприйманні шепітного мовлення до різького обмеження можливості сприймати мовлення розмовної гучності тощо), різьну необхідність та можливість використання засобів слухопротезування. Зважаючи на це, є нагальна потреба у розробленні спеціальних програм з розвитку слухового сприймання й формування вимови з врахуванням як загального медичного висновку щодо стану слухової функції учня/учениці, так і диференційованого підходу до подолання вимовних порушень і розвитку слухового сприймання мовлення шляхом системної цілеспрямованої спеціально організованої роботи під час індивідуальних занять з такими учнями/ученицями.

У сучасній корекційно-розвитковій роботі під час індивідуальних занять тісно переплітаються загально функціональні механізми слухового сприймання мовлення зі специфічними, що зумовлені порушенням слуху. Це дає змогу учням/ученицям зі зниженим слухом повноцінно оволодіти засобами усного словесного мовлення і, власне, застосовувати слухові резерви для соціальної адаптації та інтеграції в суспільство в умовах зниженого слуху.

Формування й удосконалення умінь і навичок сприймання, розуміння усного словесного мовлення та власне говоріння, спирається на відповідні психофізичні процеси розвитку слабочуючих учнів/учениць, повноцінне використання збережених аналізаторів та усвідомлення отриманої інформації через розвиток слухової/ слухо-зорової уваги, пам'яті, мислення тощо. Критеріями для організації педагогічної діяльності у цьому контексті є

кількість учнів/учениць, місце проведення та тривалість навчального заняття. Відповідно до критерію кількості учнів/учениць, розвиток слухового сприймання та формування вимови має здійснюватися на загальноосвітніх уроках, групових та індивідуальних заняттях. Зважаючи на місце проведення, корекційно-розвиткова робота в цьому напрямі має здійснюватися на загальноосвітніх уроках, індивідуальних заняттях в слуховому кабінеті, позакласних заняттях.

Стосовно тривалості занять, особливе значення мають спеціальні індивідуальні заняття, передбачені інваріантною складовою навчальних планів шкіл, що залучають до навчання школярів зі зниженим слухом. Метою таких занять є посилення слухового компонента під час слухового/слухозорового сприймання усного мовлення оточуючих, оволодіння засобами спілкування в умовах зниженого слуху з використанням стаціонарної апаратури та / або індивідуальних слухових апаратів, систем КІ.

Індивідуальні заняття проводяться на основі спеціальної (корекційної) програми з розвитку слухового сприймання та формування вимови у дітей зі зниженим слухом для 5 класу (організація занять з розвитку слухового сприймання та формування вимови у дітей зі зниженим слухом у 5 класі здійснюється відповідно до рекомендацій МОН України).

Під час планування занять педагоги беруть до уваги рівень та особливості слухомовленнєвого розвитку школярів (здійснюється слухомовленнєве обстеження учнів/учениць) та зважають на сформованість готовності до взаємодії, активного словника для занять тощо.

Індивідуальні заняття проводяться сурдопедагогом, учитель-дефектологом слухового кабінету. Рекомендовано включати в тижневе навантаження вчителя класу індивідуальні заняття (2-3 школярі), що, на нашу думку, має слугувати відповідним стимулом для організації ефективної педагогічної діяльності, у тому числі корекційно-розвиткової, з усіма іншими учнями/ученицями класу під час загальноосвітніх уроків.

Відтак, розвиток слухового сприймання у школярів зі зниженим слухом розглядається як системоутворюючий фактор освітнього процесу, що пов'язаний не тільки з розвитком слухового сприймання усного словесного мовлення й формування правильної вимови, але й інтенсифікацією всього освітнього процесу в цілому.

Беззаперечно, що успішність розвитку слухового сприймання та формування вимови залежить від стану слуху, рівня розвитку мови і мовлення, збереження всіх аналізаторів, загального розвитку дитини, цілісності педагогічного процесу.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма з розвитку слухового сприймання та формування вимови (РСС та ФВ) спрямована на формування й удосконалення слухомовленнєвих умінь та навичок під час індивідуальних занять.

Програма має на меті забезпечити розвиток досвіду, що сприятиме школярам зі зниженим слухом здобувати нову інформацію, набувати

мобільності, формуватиме здатність діяти адекватно в різних життєвих ситуаціях, та виховувати вміння приймати свідомі рішення та розв'язувати певні соціальні задачі. Формування й удосконалення умінь і навичок сприймання, розуміння усного словесного мовлення та власне говоріння, спирається на відповідні психофізичні процеси розвитку учнів/учениць зі зниженим слухом, що пов'язані з повноцінним використанням збережених аналізаторів (слухо-зорове, слухове сприймання) та усвідомлення отриманої інформації через розвиток слухової уваги, пам'яті, мислення тощо. Формування вимови забезпечується у процесі мовлення низкою специфічних вправ та завдань, орієнтованих на формування свідомої слухомовленнєвої діяльності поза індивідуальними заняттями.

Розроблена програма передбачає наступні блоки педагогічної діяльності під час занять, що спрямовані на: 1) розвиток слухового сприймання, розвиток слухової уваги, слухової пам'яті тощо, 2) формування вимови, 3) координацію, мобільність школярів зі зниженим слухом під час розвитку слухового сприймання і формування вимови (тут *координацію* школярів ми розглядаємо як зведення до відповідності рухів, дій, міміки тощо; *мобільність* – як засвоєння нових видів діяльності та переключення на інші у процесі сенсорної інтеграції шляхом оновлення змісту навчання, його вдосконалення та адаптації до суспільних змін і перетворень, до інновацій у техніці та інше).

Передбачено, що зміст третього блоку є наскрізним і має здійснюватись під час перших двох, оскільки ре/абілітація школярів зі зниженим слухом здійснюється через максимальне використання залишкового слуху і збережених аналізаторів на основі діяльнісного, практично-ціннісного підходів. Саме тому під час індивідуальних занять передбачається формування спроможності виконувати дії за мовленнєвими інструкціями; зведення до відповідності рухів, дій, міміки тощо. Водночас вправи на заняттях мають бути спрямовані на розвиток навичок виявляти та розпізнавати навколишні мовленнєві та немовленнєві звуки; орієнтування у просторі; розвиток слухової, зорової пам'яті та уваги; вміння ідентифікувати звук з предметом, об'єктом, що звучить; розпізнавати ритміко-інтонаційні особливості мовлення та інше. Різноманітні вправи спрямовані на розвиток мовленнєвого дихання, голосу, ритміко-інтонаційної сторони мовлення, здатність аналізувати отриману інформацію, у тому числі зважаючи на паронімію української мови. З цією метою доцільно застосовувати ігрові вправи, що розвивають фонематичні уявлення (визначати перший чи останній звук у слові; послідовність та кількість звуків у слові; підкреслювати звук через інтонаційне посилення голосу – протяжне вимовляння; визначати низку слів із певним звуком тексту; вставляти потрібні звуки у словах; порівнювати слова, що відрізняються одним звуком (слова-пароніми); пригадувати чи конструювати слова із певним звуком тощо).

У програмі приділено увагу ознайомленню учнів/учениць зі зниженим слухом із орфоепічними нормами відповідно до сучасних правил української

літературної вимови. Дотримання орфоепічних норм має значення для засвоєння правопису, оскільки в українській мові є слова, які пишуться на основі вимови (*калина, школа, книга* та ін.) й слова, вимова і написання яких відрізняються (*земля, розчищаю* та ін.). Передбачається, що під час ознайомлення з орфоепічними нормами учні/учениці зі зниженим слухом набуватимуть ширшої мовної грамотності.

Зміст Програми єдиний для школярів із різним ступенем зниження слуху, водночас передбачено необхідність диференційованого підходу, що дає змогу врахувати різні слуховимовні можливості цих учнів/учениць. Послугуючись особистісно орієнтованим і діяльнісним освітніми підходами та суголосного з ними компетентнісного, педагоги орієнтуються на основні блоки педагогічної діяльності та змістові напрями, й водночас мають змогу диференціювати матеріал, власне процес педагогічної діяльності. Для складання плану роботи педагог проводить моніторинг звуковимовних навичок та особливостей слухового сприймання учнів/учениць. Зважаючи на рівень підготовки, педагогам пропонується самостійно підбирати матеріал для індивідуальних занять (складність, об'єм, тематика тощо), у залежності від можливостей та вподобань учнів (див. Додаток). Це дає змогу забезпечити різносторонній розвиток учнів/учениць під час індивідуальних занять через оцінювання сурдопедагогом можливостей та особливих освітніх потреб школярів, й залучення їх до всього, що є доступним їх одноліткам без порушень слуху, через використання різних видів слухомовленнєвої діяльності та застосування різних форм роботи.

Під час реалізації Програми здійснюється сприймання на слух усного мовлення (зі звукопідсилювальною апаратурою і без неї – відповідно до особливостей зниження слуху та слухопротезування кожного/ої учня/учениці) через розвиток слухового сприймання (мовленнєвих і немовленнєвих звуків); формування вимови (розвиток мовленнєвого дихання, голосу, корекцію чи автоматизацію звуків та їх поєднань); дотримання правил орфоепії під час мовлення; формування навичок слухової уваги, слухової пам'яті. Така робота є основою педагогічної діяльності з розвитку мовленнєвого слуху, що загалом охоплює весь освітній процес школярів зі зниженим слухом.

В основі програми є формування у школярів зі зниженим слухом універсальних слухомовленнєвих умінь та навичок, якими ці учні/учениці цілеспрямовано оволодівають через будь яку тематику, і які можуть бути застосовані в будь якій мовленнєвій ситуації, незалежно від ключової теми заняття.

Під час розроблення змісту Програми й основних вимог до умінь школярів зі зниженим слухом враховано, що такі учні/учениці мають різний ступінь зниження слуху, рівень мовленнєвого розвитку, навички слухової уваги, слухової пам'яті, власне словниковий запас тощо (у програмі матеріал для слухового сприймання та звуковимови наведений для прикладу). Водночас передбачається, що матеріал для занять (власне зміст занять) підбирається вчителем самостійно відповідно до особливих освітніх потреб

та можливостей /учениць зі зниженим слухом).

У програмі відсутня тематична організація матеріалу для індивідуальних занять – це покладається на сурдопедагога, що адаптує складність, об'єм, тематику заняття відповідно до слухових, вимовних резервів учнів/учениць та їхніх особливих освітніх потреб (сенсорних, мовленнєвих, загальнонавчальних, соціоінтегровальних, соціокультурних тощо) (під час перших місяців (вересень-жовтень) вчитель може вносити корективи у педагогічну діяльність з учнями/ученицями, які мають недостатній рівень підготовки).

У такий спосіб виконуються дві основні на сьогодні освітні цінності – забезпечити рівні можливості для розвитку слухового сприймання й формування вимови для усіх школярів, й дотримуватись базового змісту, основних умінь і навичок, що закладені у Програмі. Матеріал для занять повинен відповідати меті індивідуальних занять з розвитку слухового сприймання та формування вимови, завданням формування усного мовлення, слугувати засобом розвитку мовленнєвого слуху, містити осмислені мовні одиниці (слова, фрази, словосполучення, тексти). Це найбільш уживаний словник, необхідний для спілкування та соціонавчальної інтегрованості, що відповідає сенсорному й мовленнєвому розвитку школярів зі зниженим слухом, знайомий їм за значенням.

Організуючи заняття, вчитель повинен враховувати, що на початку навчання учні/учениці сприймають знайомі за значенням слова, близькі їх досвіду прості короткі фрази чи невеликі тексти. Поступово рекомендується включати у зміст занять нові слова і фрази, значення яких цікавить учнів/учениць та може бути зрозуміле їм у контексті. Варто пропонувати для сприймання на слух інформацію по радіо, телебаченню, телефону, в записі тощо. Учитель може використовувати матеріали з дитячих журналів і газет, коміксів, сюжети дитячих художніх чи мультиплікаційних фільмів, комп'ютерних ігор тощо.

Знайомий за значенням матеріал пропонується відразу на слух. Якщо текст новий – учні/учениці спочатку сприймають його повністю, потім за фразами. Завдання за змістом тексту подається на слух. Водночас виконання завдання передбачає різну діяльність учнів/учениць (дати відповідь на питання; підкреслити; замалювати; написати; прочитати; показати; якщо «так» то..., якщо «ні» то... та інше.). Сприймання матеріалу на слух повинно здійснюватися по-різному: в умовах ситуації (підбирається тематично однорідний матеріал, оголошується тема слухових вправ, заголовки тексту, демонструється малюнок чи серія малюнків, що ілюструє текст тощо) та в умовах, близьких до природних (діалог, проблемна ситуація та інше).

Педагогічна діяльність під час занять спрямовується на розвиток мовленнєвого дихання, голосу, формування правильної вимови звуків мовлення й їх поєднань в словах і фразах, оскільки це є підготовкою до оволодіння правильною вимовою.

Формування інтонаційного аспекту мовлення передбачає розвиток

умінь виділяти ритмічну структуру слова, фрази, відтворення відповідної інтонації.

Передумовою для формування виразності усного мовлення молодших школярів зі зниженим слухом є формування вміння вимовляти слова злито на одному видиху, визначати кількість складів у слові, фразі, змінювати силу голосу відповідно до словесного наголосу, контексту, відстані мовця і слухача. Всі види інтонації закріплюються з опорою на розділові знаки під час роботи з текстом. Згодом формуються вміння самостійно розподіляти дихальні паузи, виділяючи синтагми під час читання, переказування; дотримуватися рухливості наголосу під час зміни форми слова; виявляти і виправляти помилки в словесному наголосі у власному мовленні й почутому.

Оволодіння навичками звуковимови здійснюється на основі наслідування вимови і мовлення дорослих на слухо-зоровій і слуховій основі. Основними методичними прийомами є спряжене (сполучене), відображене (відбите) і самостійне мовлення. Формування вимови може здійснюватися на полісенсорній основі, тобто із залученням та використанням тактильно-вібраційних відчуттів і можливостей дитини та спеціальних прийомів виправлення (корекції) вимови, фонетичної ритміки (за потреби).

Більшість звуків та їх поєднань засвоюється учнями/ученицями зі зниженим слухом самостійно на основі мовлення оточуючих. Водночас є звуки, що вимагають тривалих спеціальних тренувань під час індивідуальних занять (для прикладу: в, ф, к, х, л, з, ж, г, ч, с, ш, р, б, д, ц та ін.). У педагогічній діяльності щодо формування вимови школярів зі зниженим слухом основна увага приділяється диференціації подібних звуків, а також роботі над збігом приголосних у словах і фразах. Під час корекції порушеної вимови звуків використовуються слухові диференціювання, що спрямовані на розрізнення «правильного – неправильного» вимовляння звуку, автоматизацію у самостійне мовлення.

Відповідно до особливостей мовленнєвого розвитку школярів зі зниженим слухом навчання вимові здійснюється на мовленнєвому матеріалі різної складності з використанням різних видів мовленнєвої діяльності та із застосуванням різних видів роботи.

Отже, в основі роботи з розвитку слухового сприймання та формування вимови у школярів зі зниженим слухом у 5 класі є наступні положення. А саме:

- ✓ комплексне слухо-мовленнєве обстеження, спрямоване на виявлення резервів для розвитку слухового сприймання мовлення, у тому числі аналітична перевірка вимови;

- ✓ створення слухо-мовленнєвого середовища шляхом використання природних і штучних ситуацій, що є основою для розвитку слухового сприймання й формування вимови та розвитку особистісних якостей школярів зі зниженим слухом;

- ✓ реалізація диференційованого підходу, що відображає ідею особистісно-орієнтованого підходу, у тому числі через диференціацію

тематичного спрямування змісту занять та застосування методичних підходів. Йдеться про те, що розподіл програмового матеріалу з розвитку слухового сприймання та формування вимови по класах є орієнтовним й може змінюватися сурдопедагогом в межах класу (чи класів) відповідно до виявлених резервів для розвитку слухового сприймання мовлення й результатів аналітичної перевірки вимови молодших школярів зі зниженим слухом;

- ✓ грамотне планування корекційно-розвиткової роботи.

Під час організація роботи з розвитку слухового сприймання та формування вимови має здійснюватись дозування звукового навантаження (адаптація та слухова стомленість) та етапність у формуванні слухових уявлень (сприймання, розрізнення, упізнавання, розпізнавання) відповідно до особливостей стану слухової функції (динамічний діапазон слуху, частотний діапазон звуків тощо). Вищесказане впливає на вибір теми та визначення завдань під час заняття, підбір та умови представлення слухового та мовленнєвого матеріалу (див. Додаток). Тому в розробленій програмі ми не дотримуємось загальної тенденції виходити з тематичного розподілу матеріалу шляхом використання упродовж навчального року закріпленої по черговості лексичних тем. Водночас важливо аби під час слухової роботи здійснювалось своєрідне «переміщення» слухомовленнєвого матеріалу, оскільки спадкоємність роботи з формування слухових уявлень школярів з порушенням слуху сприятиме розвитку їхніх слухо-мовленнєвих здібностей. Відбір слухового і мовленнєвого матеріалу для розрізнення, впізнавання та розпізнавання здійснюється відповідно до індивідуальних можливостей школярів зі зниженим слухом з урахуванням:

- *доступності* за змістом й граматичним оформленням (значення слів та їх поєднань мають бути знайомі учням/ученицям);
- *комунікативної спрямованості та соціальної доступності* (в першу чергу розмовний матеріал, що дає змогу організувати комунікацію і взаємодію з учнями/ученицями та між ними, а потім матеріал навчальних предметів);
- *відповідності* основним завданням розвитку слухового сприймання учня/учениці на конкретному етапі та фонетичним принципам (матеріал має містити відпрацьований звук у певній позиції).

Структура індивідуального заняття залежить від завдань, змісту роботи, етапу роботи над вимовою чи етапу формування слухових уявлень відповідно до індивідуальних слухових і вимовних особливостей кожного учня/учениці.

Водночас рекомендується під час формування вимови розпочинати з вправ, які спрямовані на підготовку апарату артикуляції учня/учениці до вимови певного мовленнєвого матеріалу; на виявлення можливостей учня/учениці сприймати на слух звук, над якими буде здійснюватися робота; визначення основного компонента для наслідування (можливість опори на той чи інший аналізатор). Наступними можуть бути вправи, що спрямовані

на формування у дитини зорового уявлення про правильне положення органів артикуляції в момент вимови.

Введенню звуку в мовлення сприяють вправи з вироблення артикуляційних диференціювань.

Вправи на закріплення вимови звуків мають бути спрямовані на формування вміння учнів/учениць відтворювати звук без посиленого слухового самоконтролю.

Під час корекції вимови має бути дотримана одна з основних вимог – зміна видів робіт і видів мовленнєвої діяльності. Існує досить велика різноманітність видів робіт з різним мовленнєвим матеріалом (читання складів, складання складів з поданих звуків, доповнення складів до слова, зіставлення слів, називання картинок, доповнення словосполучень, складання речень, робота з деформованим чи напіввідкритим текстом та інше). Водночас все розмаїття укладається в такі види мовленнєвої діяльності як: наслідування, спряжене і відбите мовлення, називання картинок тощо, читання, порядкове мовлення (понеділок, вівторок ..., один, два, три ... тощо), відповіді на питання, самостійні висловлювання.

На кінець року для кожного учня/учениці вчитель складає приблизний контрольний (перевірочний) слухомовленнєвий матеріал із фраз і тексту (*від 30 до 50 у 5-му класі*). Фрази відбираються із числа вже знайомих, що вивчались під час року; текст – новий (але на основі знайомих слів і фраз; нові словами чи фразами мають бути зрозумілі з контексту) (матеріал для перевірки може бути однаковим для кількох учнів/учениць або для групи учнів/учениць).

Підсумовуючи, зазначимо, що заняття з розвитку слухового сприймання та формування вимови не мають на меті посадити школяра зі зниженим слухом за стіл і працювати з ним в інтенсивному навчальному режимі з метою опанування знань із загальноосвітніх предметів. Першочергово, специфіка педагогічної діяльності під час індивідуальних занять спрямована на виправлення вимовних порушень та попередження труднощів під час мовлення, що спричинені зниженням слуху; стимулювання та збагачення слухового досвіду школярів зі зниженим слухом для ефективного соціонавчального інтегрування в колектив однолітків та, власне, подальшої соціалізації у суспільстві.

5 КЛАС

БЛОКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ :

1. Розвиток слухового сприймання:
 - 1.1. Мовлення
 - 1.2. Немовленнєві звучання
2. Формування вимови
 - 1.2. Мовленнєве дихання
 - 1.3. Голос
 - 1.4. Звуки та їх поєднання у словах, фразах
 - 1.5. Дотримання правил орфоєпії у словах та словосполученнях
3. Розвиток слухової уваги, слухової пам'яті, мобільності тощо.

ЗМІСТОВІ НАПРЯМИ:

1.1.

- *слова, словосполучення, фрази* для організації навчальної діяльності (який у тебе настрій? Ти готовий працювати? Я вмикаю запис голосу, а ти слухаєш та ін.);
- *слова, словосполучення, фрази*, що стосуються вивчення тематичного програмного матеріалу;
- *складоритмічний аспект мовлення* (вірші, текст пісні);
- *прозові тексти*.

1.2.

- *голоси* людей (популярних артистів чи діячів; однокласників та ін.);
- *вокально-інструментальна і хорова музика* різних народів;
- *танцювальні ритми* (вальс, полька, сучасні ритми);
- *фрагменти* з популярних опер чи мелодії пісень.

2.1.

- *рухливий наголос* під час зміни форми слова (рука – руки, нога –ноги та ін.);
- *розмовний темп* під час читання, розповіді на пам'ять, переказування;
- *відтворення* всіх видів інтонації під час діалогу.

2.3.

- *закріплення правильної вимови* у словах і фразах споріднених за артикуляцією голосних звуків (а-е, и-е, а-о, і-и), приголосних (носових і ротових: м-б, м'-б ', м-п, м'-п', н-д, н'-д ', н-т, н'-т'); свистячих і шиплячих: з-ш, з-ж, з-щ, ч-ц; дзвінких і глухих: б-п, д-т, г-к, з-с, ж-ш, в-ф; злитих і щільних ц-с, ч-щ; злитих і проривних ц-т, ч-т; твердих і м'яких ф-фь, т-ть,

п-п'є та їн.);

- *вимова йотованих* (як злиття звуків: йа, йє, йу, йї; на початку слова; після голосних і після апострофа; через наголос на другому звукові; м'якість попереднього приголосного).

2.4.

- *вимова африкат* -дж- і -дз- як один звук (дзеркало, дзвінок, джміль, джерело, бджола, дзьоб, дзенькати, дзига, кукурудза, сиджу, ходжу, нагороджений, , попередження та їн.);

- *вимова звукосполучень*, які виникли в результаті збігу приголосних префікса та кореня (підживлення, підберезовик, надзвичайний, надмірний та їн.);

- *вимова приголосних з, ц, с* у суфіксах -з'єк-, -ц'єк-, -с'єк- (ризький, запорізький, український, сільський, товариський, чумацький, козацький та їн.);

- закінченнях дієслів у результаті асиміляції звукосполучення -т'єся, - ш'єся (робиться, називається, розіб'єшся, нап'єшся та їн..) у мовленні та на письмі;

- *випадіння приголосного* (честь -чесний, радість - радісний, виїзд - виїзний, проїзд - проїзний та їн.) у мовленні та на письмі;

- *асиміляція* у мовленні та на письмі (зміна, уподібнення звуків у мовленнєвому потоці під впливом наступного чи попереднього звука).

3.

- розвиток слухової уваги, слухової пам'яті, координації рук і очей, мобільності тощо (у тому числі засвоєння нових видів діяльності та переключення на інші у процесі сенсорної інтеграції).

Очікуванні результати до умінь учнів/учениць:

сприймає знайомий за змістом мовленнєвий матеріал для організації навчальної діяльності заняття; програмний матеріал, що стосується навчання сприймання на слух мовленнєвих і не мовленнєвих звучань;

відтворює паузи під час виокремлення синтагм у процесі читання, розповіді на пам'ять;

відтворює логічний наголос у процесі читання, розповіді на пам'ять;

відтворює рухливий наголос під час зміни форми слова;

відтворює розмовний темп під час читання, розповіді на пам'ять та всі інтонаційні аспекти, у тому числі й під час діалогу;

розпізнає голоси (популярних артистів чи діячів; однокласників та їн.);

розпізнає вокально-інструментальну і хорову музику різних народів (японська, індійська, італійська, іспанська та їн.);

розпізнає танцювальні ритми (вальс, полька, сучасні ритми) та *фрагменти* з популярних опер;.

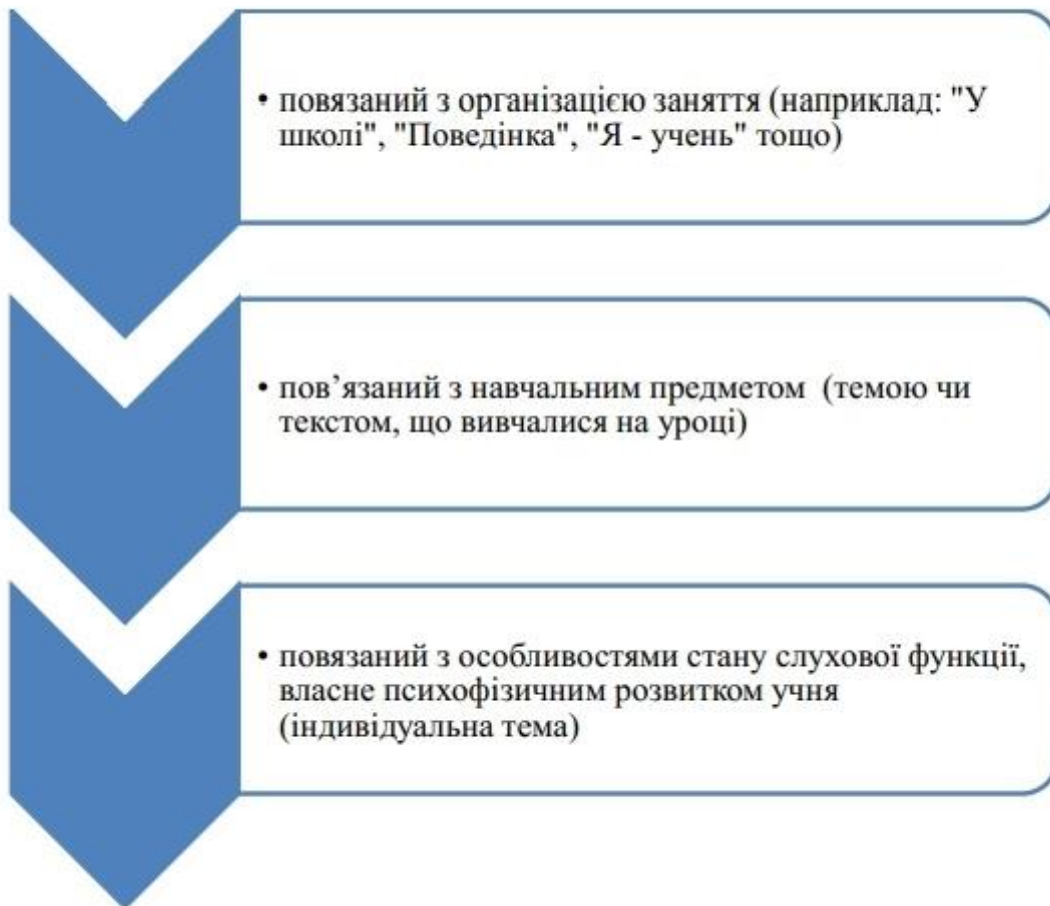
дотримується правильної звуковимови закріплених звуків та їх поєднань у словах і фразах поза заняттям;

правильно вимовляє закріплені слова, словосполучення, фрази поза заняттям;

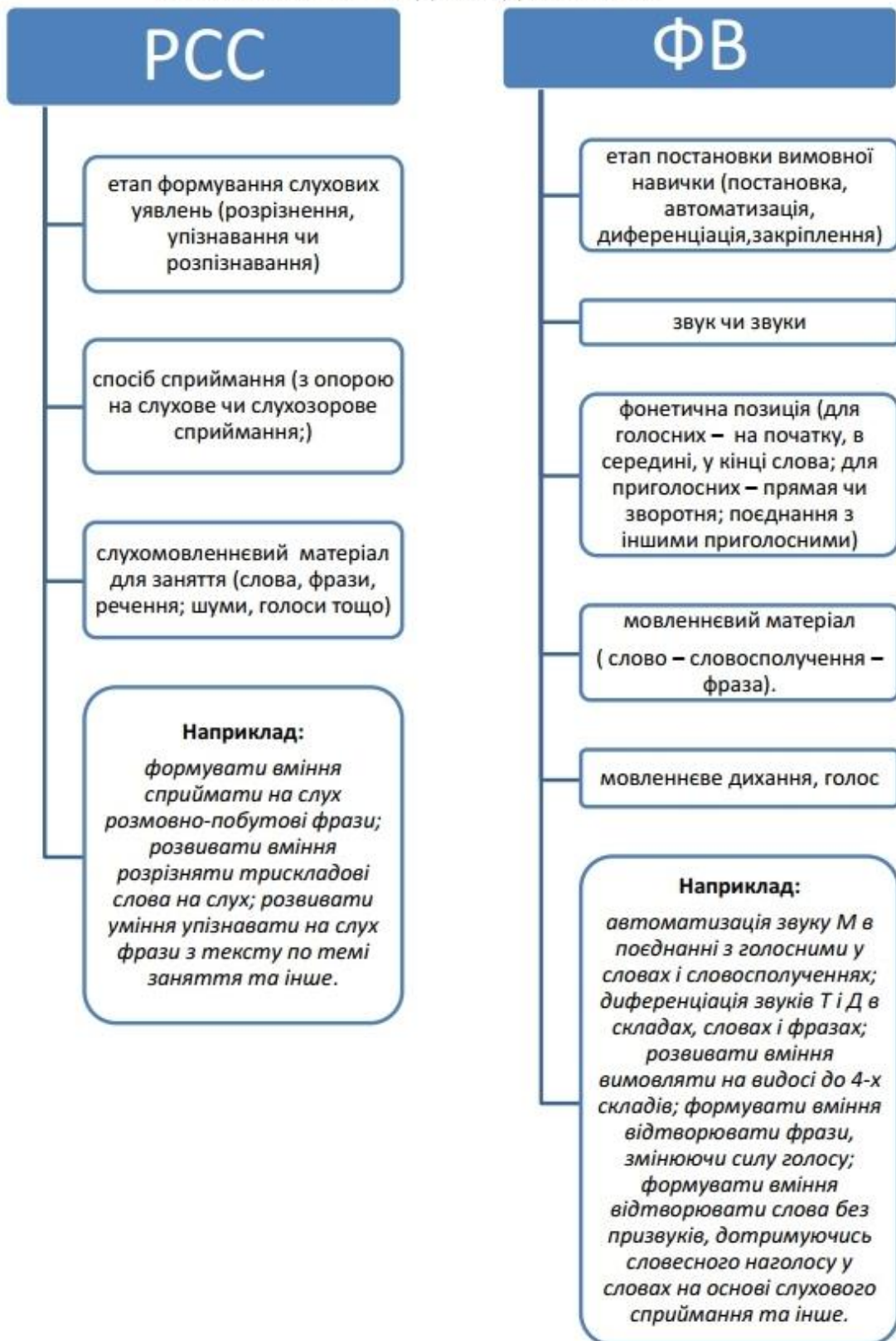
дотримується закріплених правил орфоенії у словах і фразах під час мовлення.

**Алгоритм визначення теми заняття
та формулювання завдань педагогічної діяльності з розвитку слухового
сприймання та формування вимови (РСС та ФВ)**

ВИБІР ТЕМИ :



ФОРМУЛЮВАННЯ ЗАВДАНЬ ДО ЗАНЯТТЯ:



СІТКА ДЛЯ ПЛАНУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ З РСС та ФВ:

№	Тема заняття	Завдання до РСС та ФВ	Зміст (видиробіг і видимовленневоїдїяльності)	Слухомовленневий матеріал	Кількість годин	Примітки
I півріччя						
1						